

ГАЛУНЬКО В. В.,

доктор юридичних наук, професор,
голова
(Академія адміністративно-правових
наук),
професор
(Київський університет інтелектуальної
власності та права)

ШИШКА Р. Б.,

доктор юридичних наук, професор,
професор
(Київський університет інтелектуальної
власності та права)

ФЕЛИК О. В.,

доктор філософії у галузі «Право»,
докторант
(Київський університет інтелектуальної
власності та права)

МАХМУРОВА-ДИШЛЮК О. П.,

доктор юридичних наук,
старший дослідник,
професор
(Київський університет інтелектуальної
власності та права)

ГАЛУНЬКО В. В.,

доктор філософії у галузі «Право»,
доцент
(Київський університет інтелектуальної
власності та права)

УДК 342.9(44)"18/19":340.12+342.9(477)
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.1.21>

СОЦІАЛЬНА ЗУМОВЛЕНІСТЬ І МІСІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ВИХОДЯЧИ З ПРИНЦИПІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПЕРІОДУ ЗАРОДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В ФРАНЦІЇ

У статті на сучасному етапі розвитку адміністративного права України актуалізовано його місію, виходячи з принципів публічного адміністрування періоду зародження адміністративного права у Франції. З'ясовано, що соціальна зумовленість адміністративного права проявляється в тому, що його виникнення стало можливим лише за умови утвердження статусу вільного громадянина як носія суб'єктивних і невідчужуваних прав та водночас створення

сильної й незалежної виконавчої влади, відокремленої від законодавчої та судової гілок. Місією адміністративного права є не лише формальне регулювання суспільних відносин між адміністрацією (виконавчою владою) та приватними особами, а й побудова справедливих, прозорих і збалансованих засобів реалізації публічного інтересу. З'ясовано, що саме Французька революція 1789 року започаткувала цей доленосний процес, зруйнувавши абсолютистські інститути та заклавши підвалини для формування сучасного демократичного публічного адміністрування. Адміністративне право було покликане впорядкувати й урегулювати зв'язки між громадянином і владою, гарантувати дотримання основоположних прав і підтримувати стабільний суспільний правопорядок. Його місія полягала у гармонійному поєднанні захисту громадянина від свавільних дій влади з наданням адміністрації чітких і легітимних правових інструментів для реалізації загального блага. Виникнення адміністративного права забезпечило правову визначеність компетенції виконавчої влади, встановило зрозумілі межі її діяльності та надало рамки законності, які виключали сваволю. Воно стало дієвим засобом формалізації публічного інтересу у правових формах і процедурах, перетворивши суспільні очікування на чіткі правові норми. У такий спосіб адміністративне право втілило непорушний принцип верховенства права, закріпило прозорість і підзвітність відносин «громадянин – виконавча влада». Його соціальна функція полягала у створенні стабільних і дієвих засад контролю, формуванні ефективних засобів нагляду та запровадженні надійних гарантій проти зловживань з боку адміністративних органів.

Ключові слова: адміністративний орган, адміністрація, верховенство права, виконавча влада, громадянин, зв'язаність адміністрації законом, контроль, правопорядок, приватні особи, принципи, публічний інтерес, судова влада, суб'єктивні невідчужувані права.

Halunko V. V., Shyshka R. B., Felyk O. V., Makhmurova-Dyshliuk O. P., Halunko V. V. Social conditioning and the mission of administrative law based on the principles of public administration of the period of the emergence of administrative law in France

At the current stage of the development of administrative law in Ukraine, the article actualizes its mission, based on the principles of public administration during the period of the emergence of administrative law in France. It has been clarified that the social conditionality of administrative law is manifested in the fact that its emergence became possible only under the condition of affirming the status of a free citizen as the bearer of subjective and inalienable rights, while simultaneously creating a strong and independent executive power separated from the legislative and judicial branches. The mission of administrative law is not only the formal regulation of social relations between the administration (executive authority) and private individuals, but also the construction of fair, transparent, and balanced mechanisms for realizing the public interest. It has been established that the French Revolution of 1789 initiated this historic process, dismantling absolutist institutions and laying the foundation for the formation of modern democratic public administration. Administrative law was called upon to organize and regulate relations between the citizen and authority, guarantee compliance with fundamental rights, and maintain stable social legal order. Its mission was to harmoniously combine the protection of citizens from the arbitrary actions of power with providing the administration with clear and legitimate legal instruments for realizing the common good. The emergence of administrative law ensured legal certainty of the competence of the executive branch, set clear limits on its activities, and provided a framework of legality that excluded arbitrariness.

It also became an effective means of formalizing the public interest in legal forms and procedures, transforming social expectations into clear legal norms. In this way, administrative law embodied the inviolable principle of the rule of law, entrenched transparency and accountability in the relations “citizen – executive authority.” Its social function consisted in establishing stable and effective foundations of control, forming efficient mechanisms of oversight, and introducing reliable guarantees against abuses by administrative bodies.

Key words: *administration, administrative body, citizen, control, executive power, judicial power, legal order, principles, private individuals, public interest, rule of law, subjective inalienable rights, tiedness of the administration to law.*

Вступ. Для теорії і практики адміністративного права України важливим є осмислення історичного досвіду становлення інституту громадянина як носія суб’єктивних публічних прав у Франції в кінці VIII на початку XIX, оскільки саме цей інститут забезпечив баланс між владними повноваженнями адміністративних органів та правами і інтересами приватних осіб. Науковий аналіз цього процесу дозволяє глибше зрозуміти природу адміністративно-правових норм як публічно-владних регуляторів, спрямованих на забезпечення публічного інтересу. Що відкриває шлях для наукового переосмислення взаємодії суспільства й держави в умовах європейської інтеграції України.

З практичної точки зору дослідження є цінним тим, що підкреслює роль судового контролю над виконавчою владою як невід’ємної гарантії дотримання прав і свобод громадян. Аналіз французької моделі, яка пройшла шлях від «затриманого правосуддя» до створення автономної адміністративної юстиції, дає українським правникам орієнтир для вдосконалення власної системи адміністративного права та судочинства. Це особливо важливо в контексті сучасних викликів, коли суспільство вимагає від держави не лише ефективного адміністрування, а й ефективних засобів оскарження неправомірних рішень адміністративних органів. Практична значущість полягає у можливості використання досвіду Франції для посилення гарантій незалежності судової влади та запровадження не тільки ефективних, але справедливих інструментів контролю за адміністрацією.

Поєднання теоретичних і практичних висновків, викладених у статті, актуалізує її для подальшого розвитку науки адміністративного права України. Історико-правовий аналіз демонструє, що виникнення адміністративного права можливе лише за умови утвердження вільного громадянина та незалежної виконавчої влади, підпорядкованої закону. Для України ці положення мають особливе значення, адже сучасна правова система перебуває на етапі законодавчих та моральних обмежень зумовлених тривалою дією воєнного стану в Україні, з метою відбиття повномасштабного російського терористичного вторгнення в Україну. Викладені у статті ідеї можуть стати методологічним підґрунтям для подальшого вдосконалення законодавства, спрямованого на підвищення прозорості, підзвітності та ефективності виконавчої гілки влади.

Огляд останніх досліджень. До адміністративно-історичних аспектів адміністративного права звертали свою увагу українські та французькі вчені А. Берлач, В. Бевзенко, Ш.-Ж. Боннен, Ж. Валін, Ж. Ведель, П. Дельвольве, П. Діхтіївський, Г. Екер, П. Ескуб, Л. Кадье, К. Лабрюсс-Ріу, А. Левассер, Ж. Лебретон, К. Магдалінс, Р. Мельник, Е. Мюллер, Т. Коломоєць, Ж.-Г. Петі, Б. Плессі, Р. де Шамбрэн, Ж. Сове, Б. Стірн, Д. Трюше, Е. Унтермаєр-Керлео, В. Фелик та ін. Проте, за межами їхнього аналізу безпосередньо залишалась проблематика соціальної зумовленості та місії адміністративного права виходячи з принципів публічного адміністрування періоду зародження адміністративного права у Франції на сучасному етапі розвитку адміністративного права України.

Виклад основних положень. Адміністративне право утверджується із соціальної природи Людини, в органічних зв’язках між особами, які формують публічний інтерес. Адміністративне право, не існувало завжди в державно-правову дійсність воно виникає об’єктивно на певному етапі розвитку суспільства людства.

На нашу думку, таким початковим етапам, зародження адміністративного права була Французька революція 1789 року, яка розпочалася як масовий суспільно-політичний рух, спрямований на повалення абсолютизму і встановлення системи влади на засадах свободи, рівності та братерства. Знищуючи стару управлінську систему французька революція утверджувала суверенну Націю, якій підпорядковувалися усі інституції. Адміністрація та її закони були інтегровані в раціонально побудовану систему. Адміністрація була підпорядкована законодавчому органу [1].

Французька революція 1789 року здійснила політичну уніфікацію через новий поділ на департаменти. Це забезпечило формування єдиної адміністративної системи, яка поставила всіх громадян під дію одного закону та зруйнувала локальні правові винятки. Саме в цей період відбулося підпорядкування держави праву: відтепер вона черпає владу не від Бога, а від нації, стаючи зв'язаною законом. Адміністрація тривалий час вирішувала спори самостійно, вирішуючи адміністративні суперечки самостійно, що породжувало проблему відсутності незалежного судового контролю за нею. Лише створення Державної ради у 1800 році та рішення у справі Blanco 1873 року заклали принципи автономного публічного права, яке визначило особливу відповідальність держави. Проблема підпорядкування судовому контролю залишалася чутливою, оскільки революційні законодавці виражали недовіру до старих судів, схильних втручатися в адміністративне життя [2].

Не дивлячись на послідує неспокійне десятиліття розвитку та потрясінь саме завдяки Французькій революції 1789 року було закладено фундамент сучасної Західної державності, що передбачав підпорядкування влади принципам права.

Одним із ключових результатів Французької революції стало виникнення нового соціально-правового феномену – «громадянин», який став основою модерної концепції публічної влади. Загальні засади Декларації прав людини і громадянина 1789 року ґрунтуються на визнанні свободи та рівності як природного стану кожної особи та поклали початок новому етапу розвитку права. У першій статті закріплено, що всі люди народжуються і залишаються вільними та рівними у правах, а соціальні відмінності допускаються лише тоді, коли вони служать спільному благу, що утверджує принцип справедливого суспільного порядку. Друга стаття визначає основні невід'ємні права – свободу, власність, безпеку та право на опір гнобленню, підкреслюючи їхній універсальний і невідчужуваний характер як природні обмежувачі влади. Третя стаття утверджує принцип народного суверенітету, проголошуючи націю єдиним джерелом влади та забороняючи будь-якій особі чи органу узурпувати її, що стало запобіжником проти відродження абсолютизму. У четвертій статті окреслено поняття свободи як можливості здійснювати будь-які дії, що не шкодять іншим, причому межі свободи встановлюються виключно законом, що символізувало перехід до верховенства права [3].

Отже, французька Декларація 1789 року започаткувала утвердження принципово нового фундаментального інституту держави і права – інституту громадянина, який символізував рівність усіх перед законом, наділення кожного суб'єктивними правами, у тому числі невідчужуваними державою, та реальну можливість брати участь у політичному житті. Саме завдяки цьому суспільному статусу було закладено підґрунтя для формування правових засад захисту людини від свавілля влади, що отримало свій розвиток у подальшому становленні адміністративного права. Більш того, інститут громадянина став ядром модерної європейської правової системи, адже він забезпечив перехід від підданого до активного учасника суспільних відносин. У цьому простежується поєднання політичного і правового виміру революції, яка не лише ліквідувала станові привілеї, але й створила підвалини для демократичного конституціоналізму. Саме визнання громадянина як носія прав і обов'язків забезпечило формування нового типу правопорядку, в якому адміністративне право набуло ролі гаранта рівності та захисту від зловживань владою.

Другим важливим для утвердження адміністративного права наслідком Французької революції 1789 року стало утвердження принципу поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову. Французька революція 1789 року закріпила принцип розподілу

державної влади, підкресливши в статті 16 Декларації що: будь-яке суспільство, у якому не забезпечено гарантії прав і не визначено поділ влад, не має Конституції. Уже перші революційні конституції чітко відокремили виконавчу владу від законодавчої та підпорядкували її закону, розглянутому як вираження загальної волі. Конституція 1791 року встановила, що законодавча влада належить Національним зборам, а міністри здійснюють виконавчі функції. Після революції 1789 року у Франції була створена нова судова система – цивільна та кримінальна, що мала втілити ідеали Декларації прав людини і громадянина [4].

Отже, незалежність судової гілки влади в той час була підтверджена, проте утвердження судового контролю над виконавчою владою з боку судової відбувався повільно та суперечливо: закон від 16–24 серпня 1790 року заборонив судам втручатися в адміністративні справи, що відображало глибоку недовіру до судів. Упродовж тривалого часу адміністрація сама розглядала суперечки, що виникали з її адміністративних актів, фактично поєднуючи ролі судді та сторони, що суперечило принципу неупередженого контролю. Лише створення Державної ради в 1799 році, а згодом рішення у справі Blanco 1873 року започаткували автономну адміністративну юстицію, яка реально підпорядковувала виконавчу владу праву [5].

Запровадження повноцінного судового контролю над адміністрацією у Франції було результатом тривалої еволюції, яка розпочалася з утворення Державної ради 1799 року. На початковому етапі її функції обмежувалися консультативною діяльністю, а остаточне рішення залишалося за главою держави – це називалося «затриманим правосуддям». Конституція 1848 року вперше визнала Державну раду як інституцію, яка здійснює контроль та нагляд у сфері публічного адміністрування, а закон 1849 року закріпив принцип «делегованого правосуддя». Це означало, що рішення ухвалювалися безпосередньо від імені французького народу й набували обов'язкової сили для адміністрації. Поява Трибуналу конфліктів у 1849 році гарантувала розмежування компетенцій між судовою та адміністративною юрисдикціями, що усунуло правову невизначеність. Ключовим моментом у становленні судового контролю стало ухвалення закону 24 травня 1872 року, який остаточно закріпив принцип «делегованого правосуддя» та визнав Державну раду верховним адміністративним судом. Відтоді її рішення мали силу без санкції глави держави, що символізувало повну автономію адміністративного судочинства. Рішення у справі Cadot 1889 року ще більше посилювало цей контроль, надавши Державній раді право розглядати скарги на акти адміністрації як суду першої інстанції, а не лише в порядку апеляції. Завдяки цим крокам було створено справжню систему адміністративної юстиції, яка поєднувала захист прав громадян із гарантіями незалежності [6].

У контексті забезпечення ефективного контролю адміністративної діяльності судовою владою необхідно наголосити на двох базових засадах. По-перше, контроль адміністрації судами є гарантією дотримання принципу верховенства права, що дозволяє громадянам захищати свої права у відносинах з публічною владою. По-друге, незалежність судової гілки влади є передумовою реального балансу між адміністрацією та суспільством, адже лише незалежний суд може здійснювати неупереджений контроль. Наукові дослідження, подібні до праці К. Магдаліна, підкреслюють, що контроль адміністративної дії повинен виходити за межі суто юридичного підходу, поєднуючи правовий, управлінський та соціологічний аналіз. Така багатовимірна перспектива дозволяє розкрити не лише формально-правові засади контролю, але й реальну їх ефективність у запобіганні зловживанням влади. У європейській правовій традиції судовий контроль адміністрації набув значення фундаментального інституту демократії. Він гарантує, що будь-яке втручання адміністрації відповідає принципам пропорційності та законності [7].

Проектуючи свою увагу на сьогодення адміністративного судочинства у Франції слід розкрити думку Ж.-М. Сове, віце-президента Державної ради Франції, знаного юрист-адміністративіст, який у своїй науковій та практичній діяльності приділяє особливу увагу модернізації адміністративної юстиції та підвищенню її якості. Він доводить, що якість сучасного адміністративного судочинства у Франції оцінюється насамперед за матеріальними критеріями, що стосуються змісту прийнятих рішень. Вони включають точність і юридичну

обґрунтованість мотивувальної частини, стабільність і передбачуваність судової практики, а також якість аргументації й зрозумілість для громадян. Процесуальні критерії вимірюють якість через справедливість самої процедури розгляду справи: рівність сторін, змагальність, доступність до правосуддя, прозорість усіх етапів процесу та неупередженість суддів. Ці критерії гарантують довіру громадян до правосуддя і захищають їх від свавілля адміністрації. Ефективність виступає третьою групою критеріїв і полягає у здатності адміністративної юстиції своєчасно вирішувати спори та забезпечувати виконання своїх рішень, у тому числі примусовими засобами. Саме поєднання матеріальних, процесуальних та ефективнісних вимірів робить адміністративне судочинство у Франції дієвим контролем за діяльністю виконавчої влади [8].

Саме в системі діади координат «громадянин – виконавча влада», де адміністративні рішення останньої перебувають під контролем судової влади, адміністративне право посіло своє невід’ємне місце у правових системах демократичних держав. Воно забезпечує належне функціонування виконавчої гілки влади, визначає її компетенцію та межі, а головне – ефективно й справедливо врегульовує відносини адміністрації з громадянами та іншими приватними особами. Адміністративне право закріплює баланс між владними повноваженнями держави та особистими правами громадян, створюючи правові засади та засоби контролю й підзвітності. Воно надає виконавчій владі інструменти впливу лише в межах закону, попереджає можливі зловживання, гарантує пропорційність адміністративного втручання, а також забезпечує громадянам доступні процедури оскарження неправових рішень.

Отже, слід підкреслити, що соціальною зумовленістю утвердження адміністративного права є дві взаємопов’язані умови: по-перше, поява вільного громадянина як носія суб’єктивних в тому числі невідчужуваних прав; по-друге, інституційне утвердження виконавчої гілки влади, відокремленої від законодавчої та судової.

Тим самим, без формування статусу вільного громадянина та незалежної виконавчої влади не існувало підстав для виникнення адміністративного права. Попри те, що в науковій літературі триває дискусія щодо часу його остаточного утвердження, на наш погляд, до 1789 року воно не могло існувати. Лише після цієї події з’явилися реальні передумови для формування адміністративного права, що поєднує функції захисту прав громадян і правового визначення компетенції виконавчої влади.

За твердженням «батька» адміністративного права, французького вченого початку XIX століття Шарль-Жана Боннена, галузь адміністративного права покликана юридично впорядковувати зв’язки між приватними особами та адміністрацією, забезпечуючи збереження публічних прав особи й підтримання суспільного порядку. Реалізуючи публічний інтерес, який не є абстракцією, а є поєднання приватних інтересів, узгоджених заради спільного блага. Саме тому адміністративно-правові норми мають публічно-владний характер і спрямовані на запобігання соціальному безладу та забезпечення стабільності правової держави [9].

На думку французьких вчених у галузі адміністративного права Шарль-Жан Боннен (1772–1846) є засновником сучасної науки адміністративного права, адже саме він уперше сформулював концепцію публічного адміністрування як окремої наукової дисципліни. У своїй праці *Принципи публічного адміністрування* (1808–1812) він наголошував, що адміністрація не є випадковим набором практичних дій, а цілісна система, яка підпорядковується загальним законам і має діяти в інтересах суспільства. Мислитель чітко розмежував уряд і адміністрацію, доводячи, що остання повинна залишатися підпорядкованою закону й уникати бюрократичного свавілля. Він визначав адміністрацію як «науку про відносини між суспільством і адміністративними органами», де основною метою є захист спільного блага. Значення Ш.-Ж. Боннена виходить далеко за межі Франції, оскільки він заклав інтелектуальні основи науки адміністрації, які вплинули на розвиток європейських правових систем. Його ідеї щодо чіткої відмінності між урядовою діяльністю та адміністративним апаратом стали підґрунтям сучасної доктрини публічного адміністрування. Вчений також

акцентував на професійній підготовці чиновників, вважаючи, що їхня компетентність формується завдяки поступовому практичному навчанню та стабільній кар'єрі, що випереджало створення системи вищої адміністративної освіти XX століття. Він підкреслював, що добробут громадян і справедливість державної політики залежать від «добročинності публічної адміністрації» [10].

Ш.-Ж. Боннен підкреслював, що соціальний правопорядок є природним і постійним явищем, що зумовлює безперервність дії норм адміністративного права. Воно не може функціонувати епізодично, адже його першоосною є публічне адміністрування, яке реалізується через діяльність адміністрації щодо виконання законів і забезпечення їх дотримання. На відміну від цивільного права, яке регулює приватні справи між рівними суб'єктами, адміністративне право організує відносини «кожного з усіма», тобто визначає правові рамки для функціонування публічної влади у взаємодії з громадянами та юридичними особами. Звідси випливає превалювання публічно-правових засобів, що дозволяють легальне та правомірне втручання виконавчої влади для охорони публічного порядку, гарантування безпеки та реалізації суспільних потреб. Адміністративне право стає засобом балансування інтересів: воно з одного боку захищає права громадян, а з іншого – надає адміністрації правові інструменти для здійснення владних повноважень. Адміністративне право не лише фіксує, а й нормативно формалізує публічний інтерес у формах загальної дії. Воно матеріалізує «зв'язок» суспільства з державою через компетенцію, процедури та саму організацію адміністрації. Саме через адміністративні органи публічний інтерес перетворюється на конкретні правові дії, які забезпечують функціонування соціального правопорядку та реальне здійснення публічного адміністрування [11].

Отже, місією адміністративного права є ефективне та справедливе врегулювання суспільних відносин між адміністрацією (виконавчою владою) та приватними особами з метою забезпечення публічного інтересу.

Висновки. Соціальна зумовленість адміністративного права проявляється у тому, що його виникнення стало можливим лише за умов утвердження статусу вільного громадянина як носія суб'єктивних і невідчужуваних прав та водночас створення незалежної виконавчої влади, відокремленої від законодавчої та судової гілок. Саме Французька революція 1789 року започаткувала цей процес, ліквідувавши абсолютистські інститути та поклавши початок формуванню сучасного публічного адміністрування. Адміністративне право було покликане впорядкувати зв'язки між громадянином і адміністрацією, забезпечуючи дотримання прав і підтримання правопорядку. Його місія полягала у поєднанні захисту громадянина від свавілля влади з наданням адміністрації правових інструментів для реалізації публічного інтересу. Цей баланс між індивідуальними правами і владними повноваженнями став основою для формування європейської правової традиції. Виникнення адміністративного права забезпечило правову визначеність компетенції виконавчої влади й надало їй рамки законності. Воно також стало засобом формалізації публічного інтересу у правових формах та процедурах. У такий спосіб адміністративне право втілює принцип верховенства права й гарантувало прозорість відносин «громадянин – виконавча влада». Його соціальна функція полягала у створенні засад та засобів контролю й підзвітності, що запобігав зловживанням адміністративних органів.

Список використаних джерел:

1. Levasseur A. Histoire du droit administratif. UNJF. Juin 2025. URL: https://univ-droit.fr/unjf-cours/10623-histoire-du-droit-administratif?utm_source=chatgpt.com
2. Rene de Chambrun. The Development of French Law. Cleveland State Law Review. 1970. Vol. 19, Issue 2, Article 43. Pp. 420–445. URL: <https://engagedscholarship.csuohio.edu/clevstlrev/vol19/iss2/43>
3. Déclaration des droits de l'homme et du citoyen de 1789. Légifrance. Disponible à: <https://www.legifrance.gouv.fr/contenu/menu/droit-national-en-vigueur/constitution/declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen-de-1789>

4. Petit, J.-G. La Justice en France, 1789-1939. Une étatisation modèle ? In *État et justice pénale en France : un échange*. Varia, Forum, 2002. Tome 6, n° 1, p. 85–103.
5. Conseil d'État. Histoire du Conseil d'État et de la justice administrative. 2025. URL: <https://www.conseil-etat.fr/qui-sommes-nous/le-conseil-d-etat/histoire-et-patrimoine/histoire-du-conseil-d-etat>
6. Conseil d'État. Histoire du Conseil d'État. Conseil d'État de la République française. 2024. URL: <https://www.conseil-etat.fr/qui-sommes-nous/le-conseil-d-etat/histoire-et-patrimoine/histoire-du-conseil-d-etat>
7. Magdalins, C. Des services publics désorientés ? Le contrôle de l'action administrative, contribution à une typologie réorientée des contrôles. *Revue internationale des sciences administratives*. 2004. № 70(1), 65-82. DOI: <https://doi.org/10.3917/risa.701.0065>
8. Sauvé J.-M. La qualité de la justice administrative. *Revue française d'administration publique*. 2016. N° 159, p. 667-674. DOI: <https://doi.org/10.3917/rfap.159.0667>
9. Bonnin, C.-J. *Principes d'administration publique*. Troisième édition, tome premier. Paris : Renaudière, Imprimeur-Libraire. 1812. URL: https://books.google.be/books?id=_B1EAAAACAAJ
10. Escoube P. Charles-Jean Bonnin, précurseur de la science administrative. *La Revue administrative*. 1965. URL: <https://buu.isfad-gn.org/universitaire/Droit/Sciences%20Administratives/pdf/ScoubeBonnin.pdf>
11. Шарль-Жан Боннен. Передмова. Принципи публічного адміністрування. Упорядники В. Галуцько, Р. Шишка. Київ: Академія адміністративно-правових наук. 2025. URL: https://www.ssaals.com.ua/pravo/sharl-zhan-bonnen-peredmovu-pryntsypu-publicnoho-administruvannia-pereklad-ta-vporiadkuvannia-v-halunko-r-shyshka-paryzh-renaudiere-1812-url-https-books-google-be-books-id-_b1eaaaacaaj-printse/9959/

Дата першого надходження рукопису до видання: 11.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025

